

„Als je er anderen mee helpen kan”, stemde Hannie toe.

„Dat ook wel. Daarom word ik dokter. Maar als ik eerlijk ben, moet ik zeggen, dat ik daar toch eigenlijk niet het allereerst om denk. 'k Zou net zoo goed willen studeeren, als ik later niks werd.”

„Je reinste geleerde”, wierp Frieda er tusschen. „Zoo zal ik 't opschrijven: „Meta wil een geleerde worden. Een vrouwelijke wijsgeer. Verwacht alles van de wetenschap.”

„Als je dien onzin bepaald wil.....” gaf Meta toe, met iets van pijn, omdat ze zich volkomen openbaard had voor wat slechts een spel was. Toen ineens zag ze Hannie's oogen met een uitdrukking van onuitgesproken, diepe sympathie op zich gericht, en had ze geen spijt meer van haar beken-tenis.

„Nou Hannie”, beval Frieda.

Hannie aarzelde. „Ik weet niets, dat de moeite waard is om te zeggen.”

„Maar je had toch ook je verwachtingen toen je van kostschool kwam.”

„O ja. Ik wou moeder helpen. En de broers en zusjes, als 't noodig was. Maar dat is niet iets om op te schrijven.”

„Waarom niet? „De practische huisvrouw”, zetten we er boven. En verder: „Hannie's verwachtingen strekken zich uit naar 't huishouden, (is dat een goeie zin, Meta?). Natuurlijk hoort daar in de toekomst een soliede echtgenoot bij. Zoo goed?”

„Och, 't is toch immers gekheid”, zei Hannie, de schouders ophalend.

'T IS MAAR EEN MEISJE!

„'t Is maar een meisje”. Hoe dikwijls heb ik dit gehoord en..... me eraan geërgerd. Niet slechts arbeiders, die hun kinderen soms dringend nodig hebben om mee het gezin te onderhouden, maar ook welgestelden wilden hun meisjes al vroeg van de school nemen. En als men dan sprak van de noodzakelijkheid van langer onderwijs, kreeg men heel dikwijls het antwoord: „'t Is maar een meisje.” Daarmee meende men, dat alle tegenspraak op-hield. 't Was immers al mooi, wanneer dat meisje behoorlijk kon lezen, schrijven en rekenen. Wat moest ze doen met aardrijkskunde, geschiedenis,

natuurkunde en dergelijke? Ja, van de Bijbel moest ze ook wat weten, maar daarvoor had ze dan ook een school met de Bijbel bezocht en dan: 's winters kon ze ook nog naar de katechisatie! Het kostte vaak heel wat moeite, de ouders aan 't verstand te brengen, dat ook meisjes, ja vooral meisjes wat meer kennis, wat meer algemeene ontwikkeling nodig hebben. Immers de meisjes van nu zijn de vrouwen en moeders der toekomst. En ons maatschappelijk leven stelt aan de man zulke hoge eisen, dat deze zich helaas! met de opvoeding der kinderen weinig bemoeien kan. Sommige vaders zien hun kinderen alleen op Zondag wakker: de overige dagen slapen ze nog, als vader weggaat en ze slapen al, als vader thuis komt. Doch ook in gezinnen, waar men in gelukkiger omstandigheden verkeert, komt de opvoeding der kinderen, althans in de eerste levensjaren voornamelijk voor rekening der moeders. En is opvoeding van kinderen nu zulk een eenvoudige zaak, dat men dit zonder algemene ontwikkeling wel af kan? Is een beetje lezen, schrijven en rekenen daarvoor voldoende?

Ook nog in een ander opzicht heeft de vrouw een hoge roeping. „Het is niet goed, dat de mens alleen zij; ik zal hem een hulpe maken, die als tegenover hem zij.” Zo heeft God reeds in het paradijs gesproken. Nog steeds is dit de eer en de hoogste roeping der vrouw. Niet de concurrent van de man, maar de hulpe, die als tegenover hem zij. Echtgenoot en moeder te worden is en blijft het ideaal voor de vrouw. Maar dan is zij ook de spil, waar in het gezinsleven alles om draait. Dan heeft ze te zorgen voor een gezellig tehuis. Als vader en kinderen op heel ongelijke tijden thuis komen, moeten ze niet slechts als regel moeder daar vinden, maar ook een prettige omgeving, waar de meubelen, de wandversiering, ja alles met elkaar wedijvert om aan de huiskamer iets eigens te geven; iets, wat men nergens vindt, dan in eigen huis. Is daarvoor niet een beetje meer kennis nodig dan de lagere school kan geven, zelfs als men die geheel doorloopt?

Ja, als de vrouw waarlik zal zijn een hulpe als tegenover de man, moet ze ook geheel met hem meeleven. Dit wil niet zeggen, dat ze hem in zijn ambt en beroep moet helpen, door een deel daarvan over te nemen. Soms is dit mogelijk, vooral bij kinderloze vrouwen, die allicht iets kunnen doen, om aan hun man het werk gemakkelijker te maken: het boek bijhouden, rekeningen schrijven, enz. Maar ook wie daarvoor geen tijd heeft, moet toch met haar man meeleven in zover, dat hij ook over dingen van zijn dagelijks beroep of ambt met haar spreken kan. Is daarvoor niet een beetje algemene ontwikkeling nodig?

Gelukkig komt er vrij algemeen een ommekeer in de opvatting en begint men te begrijpen, dat het meisje niet bij de jongen mag achterstaan, als er gelegenheid is, iets meer te leren, dan de lagere school geeft. Natuurlijk slaan velen nu tot het andere uiterste over; dat ligt zo in de menselijke natuur: van het ene uiterste in het andere. Was het vroeger soms zo, dat moeder, de vrouw allereerst leefde voor haar meubeltjes en alles ondergeschikt gemaakt werd aan de dagelijkse, de wekelijkse, de maandelijke en de halfjaarlijkse schoonmaak; nu lijkt het vaak, of dat huishouden iets minderwaardigs is, dat men overlaat aan gehuurde krachten en stellig de aandacht niet verdient van vrouwen, die Latijn geleerd hebben! Heel ongerust maak ik me hierover niet: na enkele slingeringen zal de slinger wel weer in het midden terecht komen: alleen een deel van het tans levend geslacht zal dupe worden van die strijd der uitersten. Doch overigens is niet de keukenvrouw, niet het afgetobde sloofje, maar ook niet de blauwkous ons ideaal; dat is en blijft de huisvrouw, de goed ontwikkelde moeder onzer kinderen, die in alle opzichten kan zijn een hulpe als tegenover de man.

J. C. WIRTZ Czn.

Jaarwisseling.

Het jaar, dat was, vergeleed in wat niet is
En niet zal zijn: 't verleden. — Toch niet dood
En macht'loos is wat stervend van ons ging,
Wijl uit wat was 't geen komen zal ontsproot.

Dit weten sloeg met vrees mijn bange ziel:
Waar van 't verleden haat het troetelkind
En wraak het wachtwoord was, hoe kan 't
ooit zijn,
Dat op deez' aarde liefde een plaats hervindt?

Gesluierd, als een bruid, bereid haar man
't Ontmoeten, staat de toekomst, bruid van 't jaar
Dat komt. — 'k Beef, als haar hand den sluier
licht,
Want onheil-spellend schijnt mij haar gebaar.

Door 't sluiergaas, dat haar gelaat omhult,
Zie 'k donkere oogen, stekend-fel van haat;
Haar handen woelen rust'loos in heur schoot,
Of 't denken aan wat komt geen vree haar laat.

Maar machtig, wijl Hem alles toebehoort,
En alle ding in Hem zijn oorsprong nam,
Komt tot haar Jezus. — Ruste geeft Zijn stem,
Als toen Hij tot Zijn bange jong'ren kwam.

En naar Zijn wil richt zich haar trage voet,
Schoon liever wel zij eigen weg wil gaan. —
Mijn handen vouwen zich tot stil gebed,
En bange vrees kan langer niet bestaan.

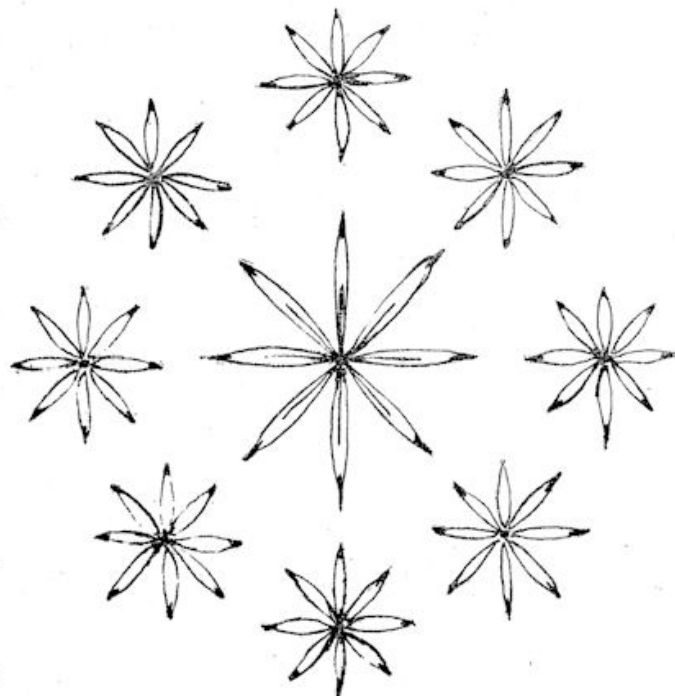
J. M. W.—W.

Kussen van tweeërlei stof.

Voor dit kussen zijn resten stof gebruikt van tweeërlei kleur. Men kan er grof linnen, liberty, aïda-stof, doch ook laken of pluche met laken voor nemen. 't Mooiste staat, wanneer de middenreep iets lichter is dan de hoekstukken. Echter weer niet al te licht, daar de sterren geborduurd zijn met wit en geel. Heeft men niets dan een zeer lichte middenreep, dan kan men voor de sterren ook donkerder kleuren nemen.

De verbindingsnaden worden bewerkt met festonneersteken, telkens twee naast elkaar op het hoekstuk en dan weer twee naast elkaar op de middenreep. De lusjes van de festonneersteken

zoo heerlijk bruingebraden uit en hij rook zoo lekker. Een bisschop was haar gast en aan hem werd nu het moeilijke probleem ter oplossing voorgelegd. Hij antwoordde, dat de vogel op een kouden zilveren schotel gelegd moest worden. Wanneer de jus al na een kwartier op den schotel stonde, dan moest hij voor vet gehouden en mocht hij in de vasten niet gegeten worden, anders wel. Onmiddellijk werd de proef genomen. De jus bleef gesmolten en Victoire was kinderlijk verheugd, dat het malsche boutje haar niet ontging.

Sophie, de jongste, was buitengewoon leelijk en ook buitengewoon verlegen. Het kon best, dat iemand een geheel jaar lang in haar onmiddellijke nabijheid leefde, zonder ook maar één enkel woord van haar gehoord te hebben. Alleen in tegenwoordigheid van heel enkele uitverkorenen kwam ze los en dan kon ze gezellig zitten praten en was ze soms wát geestig.

Voor onweer was zij belachelijk bang. Dan kwam zij over haar verlegenheid heen. Aan de eerste de beste, die zij ontmoette, klemde zij zich in doodsangst vast. Zij kuste de hofdames van schrik.

Maar zoo gauw was het onweer niet bedaard, of zij trok zich opnieuw schuchter terug en sloot zich in zich-zelf op.

Adelaïde was al acht en dertig jaar, toen Marie Antoinette te Versailles kwam. Zij had niets in te brengen aan het hof, maar ze nam graag den schijn aan, alsof haar invloed op tal van zaken belangrijk was. Inderdaad bemoeide zij zich in het geheim met velerlei gebeurtenissen en mengde zij zich in allerlei intriges. Zij zou gevaarlijk worden voor Marie Antoinette.

Iederen morgen bracht de koning zijn dochters een bezoek. Langs een geheimen trap ging hij naar de kamer van Adelaïde; hij bracht soms zijn kopje koffie mee.

De prinses trok dan aan een bel, om Victoire te waarschuwen en onderwijl deze zich repte om naar de kamer van Adelaïde te snellen, trok zij aan een bel, om op haar beurt Sophie te waarschuwen.

Het aantal kamers der prinsessen was zeer groot. Sophie had dan ook een heele reis af te leggen, vóór zij bij Adelaïde kon zijn. Uit alle macht kwam zij gewoonlijk aanstormen; buiten adem bereikte zij den koning; toch had ze soms ternauwernood tijd om haar vader even goeden dag te zeggen. De bezoeken van Lodewijk XV waren dan ook al heel kort. Hij ging liever ter jacht.

's Namiddags om zes uur brachten de prinsessen een tegenbezoek, gevolgd door de kamerheeren, hofdames, pages en deurwachters, die waskaarsen droegen. Dit bezoek was aan de strengste etikette onderworpen en duurde juist een kwartier. En ver-

der zagen de prinsessen haar vader gewoonlijk niet.

(Wordt vervolgd.)

C. A. K.

VOORHEEN EN TANS.

Niet op eenmaal, doch heel geleidelik is de toestand veranderd. Nooit is er een tijd geweest, dat de vrouw uitsluitend opging in speciaal vrouwelijke bezigheden. Ook in vorige eeuwen hebben de vrouwen en meisjes het werk gedaan, dat nu verricht wordt door bakker en slager, door kleermaker en schoenmaker, ja, zelfs hebben de vrouwen der Batavieren het bier gebrouwen voor hun mannen. En koning Saul zou volgens Samuel de dochters der Israëlieten aanstellen tot apothekeressen. Spinnen en weven was zelfs arbeid voor aanzienlijke dames. Maar langzamerhand is de maatschappij gewijzigd. Het meeste werk, dat vroeger door de vrouw verricht werd, gebeurt nu in fabrieken; ja, de tijd is niet ver meer, dat ook het breien van kousen geheel uit het gezin verdwijnen zal. Over de oorzaken van de gewijzigde toestanden van het meisjes- en vrouwenleven behoeft dan ook geen verschil te bestaan. Of men daarover een boek leest als van Dr. H. Bavinck: „De Vrouw in de tegenwoordige maatschappij”, of dat men een brochure opslaat als van Ida Heyermans: „Meisjesopvoeding”: overal vindt men in hoofdzaak hetzelfde en wel: de maatschappij is veranderd en daardoor is ook de positie der vrouw gewijzigd. In een gezin met enkele dochters is geen werk voor alle vrouwelijke leden en reeds daardoor is het wenselijk, dat de overtollige krachten elders werk zoeken. Ook de financiële omstandigheden dwingen vaak daartoe. Waren het vroeger alleen de meisjes uit de stand der arbeiders, die zoo spoedig mogelijk geld moesten verdienen, nu zijn het ook die uit de middenstand, waar de eisen, aan het leven gesteld, zoo hoog zijn opgevoerd, dat de man alleen niet in alle behoeften kan voorzien.

Daar komt nog iets bij. De meisjes van de tegenwoordige tijd, willen, als ze huwbaar zijn, meestal nog even graag trouwen als die van vroegere tijd; maar ze willen niet op de man zitten wachten; ze willen desnoods in eigen onderhoud kunnen voorzien, zoodat het huwelijk financieel geen uitkomst voor haar behoeft te zijn.

Dit alles heeft er noodzakelijk toegeleid, dat ook voor het meisje verder voortgezet onderwijs be-geerd wordt, ja dringend nodig is. Toen echter is een grote fout begaan: we hebben heel eenvoudig de scholen, die geheel ingericht waren op onder-wijs voor jongens, ook voor de meisjes opengezet; we hebben dezelfde boeken ook aan de meisjes ge-gewezen; we hebben ze toegelaten tot allerlei vak-scholen, die uitsluitend met jongensopleiding reken-den en we hebben geheel vergeten, dat een meisje altijd meisje blijft en in een vrouwelijk lichaam steeds een vrouwelijke ziel meedraagt. Ida Heyer-mans zegt daarvan in „Meisjesopvoeding”: „Nee, niet in gelijkheid van opvoeding ligt het paedago-gisch ideaal. Want als er verschil is tussen de manlike en vrouwelijke ziel, dan kan een jongen niet als een meisje en een meisje niet als een jon-gen worden opgevoed en zeker kan dit slechts ten koste van beiden in die jaren geschieden, waar beiden rijpen tot vollen wasdom.” En in het tijdschrift „De Vrouw”, dat door haar wordt geredi-geerd, vond ik deze uitlating:

„Voor het eerst zag ik een troep jongens regelen en overleggen, knapen op de leeftijd, die zovelen van mijn jongste leerlingen hadden of hebben. Hoe kon, vroeg ik mij af, iemand die onbevangen rond-keek, zonder vooropgezette mening, zonder het leven te willen verwringen naar de theorieën, maar de overtuiging opbouwde met de hechte ste-nen van het ervaringsmateriaal, toch ooit beweren, dat er geen verschil in zielsaanleg is tussen jon-gens en meisjes? Ik had kinderen voor me, die geen andere dan de gemengde school bezocht hadden en bijna allen uit grote nesten van jongens en meis-jes kwamen! En hoe spoorloos was die „coëdu-catie” aan hun eigenlike jongensaard voorbijge-gaan. Die jongens zaten bij elkaar na de lange dag-taak, die achter hen lag. Zij waren volkomen vrij in hun spreken en doen, want de volwassene, die bij hen zat, lette niet op hen, scheen verdiept in het eigen werk.

En ik dacht, aan een clubje meisjes onder dezelfde omstandigheden. Die jongens redeneerden vrijmoedig, doch zakelijk. Zij harrewarden niet en erkenden het zelf gekozen gezag. Zij gielden niet. Een jongen maakte alleen een grapje. Hij had op zijn „stembiljet” een naam moeten zetten en in plaats daarvan had hij de vogel getekend, die deze naam voorstelde! Hoe de grappenmaker er van de kameraden van langs kreeg!”

Aard en karakter verschillen: dat kunnen we dagelijks zien, als we met jongens en meisjes om-gaan, maar ook de aanleg is verschillend en bij de opleiding moet vooral hiermee gerekend worden.

J. C. WIRTZ CZN.

Wonder-vreemde dagen zijn het, waarin we leven. De oorlog is niet in dien zin uit, dat de vrede geteekend werd, en toch is het geen oorlog meer. Zelfs het aan generaal Foch toegeschreven plan, om den strijd te hervatten, kan dien strijd niet weer doen opleven, om de eenvoudige reden, dat er geen tegenstander, die vechten kan, meer is. Het reeds zoo diep vernederde Duitschland kan nog dieper er door zinken, dat is het eenig denkbare resultaat.

Wonder-vreemde dagen.

Wat sterk scheen en onoverwinbaar, zelfs waar het soms week, viel zoo volkomen ineen als geen mensch dit had kunnen denken.

Wat ons toescheen een groot, ondeelbaar geheel te zijn, ligt uiteen in allerlei stukken.

En toen we, bij dit alles, dat toch eindelijk tot de bezinning kwamen, dat het gevaar, 't welk ons van buiten onze grenzen beloerde, geweken was, verstierf de juichkreet, die ons naar de lippen steeg, in 't eigen oogenblik, omdat een zooveel erger ge-vaar van binnen-uit ons bedreigde.

Revolutie!

Wie is er, die niet ineenkrimpt bij den klank van dit woord?

Doch wederom: toen we ons nauwlijks bewust werden van het gevaar, was het reeds goeddeels afgewend; erkende Mr. Troelstra, dat hij zich „ver-gist” had.

En rondom zijn Vorstin schaarde zich ons volk, in een jubel, spontaner en meer algemeener dan wellicht ooit rond den troon opklonk.

Ieder weet dit; ik behoefde het hier nauwlijks te herhalen.

Maar wat nu? Zullen we nu zeggen, dat hiermee alles afgelopen is?

De voormannen op staatkundig terrein zien het anders in. „Er is een nieuwe tijd begonnen”, klinkt het allerwegen.

En ook voor de vrouw zal deze tijd van beteekenis zijn. Het vrouwenkiesrecht, waarover we soms in „Onderlinge correspondentie” discussieerden, leek ons toch nog heel ver weg. 't Was eigenlijk alles theorie. Maar nu schijnt het ineens anders.

Te Amsterdam zei Mr. Bijleveld het: „Als onze vrouwen het kiesrecht willen hebben, welnu, ze hebben het nooit meer verdiend dan nu!”

meestal mee. Van zeven tot negen wordt er gespeeld. Om negen uur wordt er gesoupeerd. Als de koning er niet is, komen de tantes bij ons soupeeren; is de koning er echter wel, dan soupeeren wij bij haar. Wij wachten dan op den koning, die gewoonlijk om kwart voor elf komt. Onder het wachten ga ik op een groote canapé zitten en slaap, totdat de koning komt; als hij er niet is, gaan wij om elf uur naar bed. Dat is onze heele dag."

C. A. K.

MEISJES- EN JONGENSAANLEG.

Luther wist het al, dat er verschil van aanleg is. „Hoe goed gaat het zelfs kleine meisjes af”, zo zegt hij, „als zij kleine kinderen dragen! Met welke fijne gebaren spelen en schertsen de moeders, als zij een wenend kind stillen of in de wieg leggen!” En Schiller beweerde: „Mannen oordelen naar gronden, maar het oordeel der vrouw is haar liefde; wát een vrouw niet liefheeft, vindt zij ook verkeerd.” Victor Cathrein oordeelde: „Men moet aan de vrouw het recht laten wedervaren, dat zij zijn en altijd zullen zijn de ware troost van het menselijk geslacht. Zij kunnen een ziek hart met fijnere instrumenten behandelen dan aan ons mannen bekend zijn.” En een ander schrijver zegt: „In een vrouw schemert de ziel nog meer door het lichaam heen dan in de man; het oog is sprekender; het spoediger blozen en verbleken, lachen en wenen, het zichtbaarder ademen, de onbewuste en toch zoveel betekende gebaren: deze samensmelting en harmonische eenheid van lichaam en ziel oefent een machtige betovering uit. Bij dit alles de terughouding en edele schuchterheid, waarmee zij zich slechts half te verstaan geeft en de hoofdzaak niet zegt, maar die meer wil laten raden en begrijpen; wie de vrouw aan haar woord houdt, kent haar niet. De vrouw moet voor de man een zoet geheim zijn en blijven; want geheel en al wordt zij evenmin door hem gekend en begrepen, als zij zich zelve kent.” De vrouw, men weet het, wil beminnen en bemind worden; de man wil kennen en kunnen: liefde is haar ideaal; kennis en macht het zijne. Ook Dr. Geesink bespreekt het verschil in aanleg in zijn werk „Van 's Heeren Ordinantiën”. Nadat hij eerst het lichamelik verschil heeft aangegeven

aan de hand van R. H. Lotze, geeft hij van dezelfde wijsgeer enkele uitspraken over het verschil in het zielsbestaan. Deze vindt bij de vrouw een mengeling van sanguinische levendigheid en warmte van gevoel. Dan wijst Dr. Geesink op de resultaten der nieuwe zielkunde, die het verschil aanduiden met de woorden: individualiteit en universaliteit; activiteit en passiviteit; energie en respectiviteit; leiding en navolging; krachtigheid en ontvankelijkheid; bewuste en onbewuste werkzaamheid; bewuste deductie en onbewuste inductie; wil en bewustzijn; in al welke tegenstellingen enerzijds het manlike, anderzijds het vrouwelijke zieleleven zou uitkomen.

Volgens Dr. Geesink is de vraag of het verstand van de man groter is dan van de vrouw, nog niet voor beantwoording vatbaar. Natuurlijk is hier het woord „verstand” gebezigd in de betekenis van aanleg om te leren; niet in die andere, waar het betekent het totaal van de reeds verworven voorstellingen en begrippen. Naar ik meen, staat nu wel vrij vast, dat de aanleg van de vrouw niet kleiner en ook niet groter is dan die van de man, doch wel een geheel andere richting uitgaat. Ook de enquête van Dr. Heymans heeft dit bewezen, waardoor als algemene konklusie kan aangenomen worden dat de man meer aanleg heeft voor de wiskundige vakken en de vrouw voor de letterkundige. Trouwens dit wisten de onderwijzers bij het lager onderwijs reeds lang: de jongens rekenen beter; de meisjes maken mooier opstellen en lezen beter. En in de tweede plaats mag ook wel op grond van allerlei onderzoekingen aangenomen worden, dat bij de man het allerlaatste woord gesproken wordt door het verstand en bij de vrouw door het gevoel. Dr. H. Pierson heeft dit duidelijk aangetoond in het boekje, waarin hij de „Elius” van Mr. Bilderdijk behandelt en daarin meent te vinden het verschil tusschen man en vrouw.

Wil men nog een drietal uitspraken van grote mannen? Welnu: H. Treub en C. Winkler zeggen in „De Vrouw en de Studie”: 't Meisje is een gemakkelijke leerling, ze is goedwillig, vlijtig, nauwgezet, netjes, let op kleinigheden en uiterlikheden, vaak tot in 't overdrevene en verliest daardoor soms de grote lijn der dingen uit het oog.” C. F. Burness getuigt in: „La co-éducation dans les écoles secondaires: „Ze heeft weinig aanleg — of misschien is 't beter te zeggen — weinig hart — voor wat op wetenschappelijk werk gaat gelijken, voor de mathematische vakken in de eerste plaats.” En Prof. Heymans meldt ons in „Die Psychologie der Frauen: „De kracht van de vrouw ligt nu eenmaal niet in de koele abstractie, maar in de levenswarme concrete dingen; niet in 't algemene, de begrippen,

de wetten, de principes, maar in 't biezondere, 't individuele, niet in het strakke betoog, maar in de fijne intuïtie, waarmee ze 't leven verkennt."

Wanneer wij op grond van het bovenstaande moeten nagaan, voor welke vakken het meisje in aanmerking komt, dan zegt Victor Cathrein: „Men kan de vrouw zonder bedenken tot alle arbeid toelaten, waarvoor zij de nodige geschiktheid bezit, onder voorwaarde echter, dat de belangen der zedelijkheid en het heil van het gezin niet geschaad worden. Geschiktheid: de lichamelijke kracht ontbreekt voor militaire diensten, gendarmerie, politiediensten en vele andere bedrijven. Ook zijn af te keuren die werkzaamheden in de industrie, waardoor de kinderen reeds bij de geboorte gevaar lopen met ziekten ter wereld te komen. De zenuwen worden te veel geschokt bij post, telegraaf, telefoon en spoordiensten. De zedelijkheid verbiedt nachtarbeid, 't werken onder de grond of bij overgrote hitte, waarbij het lichaam ontbloot moet worden, alsook de arbeid in café's.

Dit alles schreef Cathrein vóór de wereldoorlog uitbrak: ik verwacht, dat hij na het sluiten van de vrede een en ander nog wel eens zal herzien.

J. C. WIRTZ.

VERTROOSTING.

Zie niet meer op wat u griede
En vergeet uw angst en pijn.
Groot is Gods genade en liefde,
Groot moet uw vertrouwen zijn.

Komt de lichte gouden morgen
Niet te voorschijn uit den nacht?
Lag niet onder sneeuw verborgen,
Diep in d'aard, der lente pracht?

Uit het duister van uw klachten,
Groet de morgenster u blij!
Gij ook moogt een morgen wachten,
Want Gods goedheid is nabij.

(Naar het Duitsch.)

ZOMERAVOND.

O, wat bij held'ren maneschijn
De menschenziel voor wond'ren ziet,
Zal nimmer uit te spreken zijn,
Noch te vertolken in een lied.

Het is een lichtglans wonderbaar,
Gedaald uit hooger, reiner sfeer.
Een innig schouwen, diep en klaar,
Een stilte,..... als naderde ons de Heer.

(Naar E. Geibel.)

H. RIEMENS.

Natuurlijk hebben de Christelijke Meisjesverenigingen er soms behoefte aan, enkele mededeelingen over haar arbeid te doen. Misschien hebben sommige verenigingen ook met moeilijkheden te worstelen, waarover ze wel eens het oordeel van anderen willen hooren, of zijn er vragen, waarmee men verlegen is.

Daarom zullen we in onze periodiek de rubriek „Meisjesverenigingen” invoeren. Alle Christelijke verenigingen hebben het recht, daarin mededeelingen van allerlei aard te doen, allerlei vragen te richten, allerlei moeilijkheden te bespreken. We willen heel vrijgevig zijn. Welk doel een Christelijke Meisjesvereniging ook moge hebben, wij stellen ons tijdschrift voor haar open.

Copie kan ingezonden worden aan het Redactie-adres te Nijverdal.

K.

Er zijn menschen, die zulke hevige voorstanders zijn van vrouwenkiesrecht, dat ze hierin zien *het* geneesmiddel, dat dienen kan tegen alle maatschappelijke kwalen en ellenden. Van de vrouw, optredend in de politiek, zal een verzachtenden invloed uitgaan; oorlog zal dan niet meer mogelijk wezen enz.....

Voor dezulken is het niet ondienstig nota te nemen van de volgende uitspraak eener vrouw: „Op het congres der moderne arbeidersbeweging van 16 en 17 Nov. te Rotterdam, heeft het bewuste proletariaat van Nederland zijn kracht gemeten. In Duitschland en Oostenrijk vormt zich in plaats van militaristische vorstenheerschappij de socialistische republiek. Hoe wilden wij niet allen ook hier den sprong maken om naar de macht te grijpen. Naar de macht te grijpen, daarvoor zijn we nog niet sterk genoeg.”

Schrijfster dezer regelen is Mevr. Pothuis—Smit en de zinnen werden genomen uit een hoofd-artikel in „de Proletarische vrouw”.

tuurlijk anders dan jullie op een dorp. Je zal dat zelf wel merken."

„Misschien, Oom. Maar u moet niet vergeten, dat ik hier kom om te werken."

„Werken! Ach wat, jullie moderne vrouwen. Je weet zelf niet, wat je begeert. Was 't leven vroeger voor de vrouw niet veel mooier, toen ze niets anders hoefde te zijn dan zoo'n vliedertje, dat de dagen doorfladdert, en niet van zorgen weet? Kijk dan eens naar mijn Frieda. Is dat nou voor een vader niet een dochter, om trotsch op te wezen? Maar zij vat de zaken niet zoo zwaar op! Jullie met je werken bent oud, voor je er erg in hebt, en dan zou je nog willen genieten, maar is het te laat."

Stien zei niets dan: „alle meisjes zijn nou eenmaal niet eender, Oom", waarop hij zeide: „och kom, een meisje is een meisje. En vooral als je toch in denzelfden stand bent."

Hannie wist zelf niet recht, waarom, maar ze dacht, dat Stien veel had willen zeggen, indien niet de gedachte: „Oom vat het toch niet ernstig op", haar teruggehouden had.

Zij zelf had ook wel over dit onderwerp door willen praten, doch dan met een ander dan mijnheer Ter Weele.

Zou ze nu aan Stien vragen of ze ook eens bij hen aan huis kwam? Maar stond dat niet gek, nu mijnheer Ter Weele er bij was? Net, of ze zich indringen wilde? Misschien was 't beter, dat ze Stien eens opzoeken ging op haar kamer en haar dan meenam. Zondag bijvoorbeeld. Dan zag ze Frieda toch nooit.

„Ziezoo, Hannie, kind, jij ben er al. Wil ik voor je bellen?" Mijnheer Ter Weele's vraag schrikte haar uit haar mijmering.

„O nee, mijnheer, doe u geen moeite. U is al te vriendelijk. Dank voor uw geleide. Mag ik je eens komen opzoeken, Stien?"

„Graag. En hoe eer hoe liever. Ik ben hier totaal vreemd."

In Stien's stem was nu een andere, warmere klank, dan wanneer ze tot haar Oom praatte. Hannie voelde het en was er blij om.

„Ik geloof wel, dat ik van haar zou kunnen houden. Als ze niet tegenvalt." Dit was de voorzichtige conclusie, waartoe ze voor zich-zelve kwam, en die ze ook uitsprak, toen haar moeder vroeg hoe ze 't onbekende nichtje gevonden had.

J. M. W.—W.

(Wordt vervolgd.)

HET MEISJE EN DE UNIVERSITEIT.

Het voorgaande betrof de arbeid van de vrouw. Een andere vraag is, of het meisje ook voort zal gaan met zich aan de wetenschap te wijden en dus aan de Universiteit zich als student zal laten inschrijven. Dr. Bavinck wijst er op in „De Vrouw en de hedendaagsche maatschappij", dat er van de oudste tijden af vrouwen geweest zijn, die zich aan de wetenschap hebben gewijd, zooals Sappho, Aspasia, Hypatia, Paula, Hroswitha, Hildegardis, Colonna, Charitas Pirkheimer, Helene Cornaro, terwijl Laura Bassi zelfs een professoraat bekleedde en onder ons Anna Maria Schuurman meer bekend is. Doch juist het feit, dat we deze geleerde, deze wetenschappelijke vrouwen allen bij naam kennen, bewijst wel, dat ze tot de grote uitzonderingen behoren. En ook het feit, dat Nederland aan alle Universiteiten saam slechts alleen Mej. Dr. Westerdijk als hooglerares bezit, is alweer een bewijs, dat we hier met een uitzondering te doen hebben. Dr. Bavinck zegt verder: „Er bestaat geen voldoende grond om de vrouw den toegang tot de hoogeschole te weigeren. Dat de vrouw in 't algemeen voor studie ongeschikt zou zijn, wordt meer en meer als een vooroordeel prijsgegeven; de vrouw is ook in dit opzicht anders, maar niet minder dan de man; ze is minder dialectisch aangelegd, maar overtreft den man in intuïtief vermogen en noesten vlijt." „Bovendien", zoo gaat hij voort, „moet men zich van het aantal vrouwen, dat den weg der studie inslaat, geen overdreven voorstelling maken. Zeer waarschijnlijk zal het aantal vrouwelijke studenten, als het nieuwste er af is, eer dalen dan stijgen, want studie heeft voor de vrouw groote bezwaren: zij is lichamelijk zwakker dan de man; moet zich enkele dagen in de maand beter in acht nemen en zij kan het zitten op de banken, het leven op een kamer en het werken voor een examen niet zoo goed volhouden."

Laten we nog even naar Dr. Bavinck luisteren, als hij op een volgende bladzijde van zijn boek zegt: „Een groot bezwaar is ook daarin gelegen, dat de vrouw in het algemeen voor eigenlijke wetenschappelijke studie, voor de dikwerf zeer ingewikkelde en abstracte vraagstukken, die zich voordoen, veel minder belangstelling gevoelt dan de man in doorsnee. Ze zit veel vaster aan huis

gezin en maatschappij gebonden, 'ze wortelt dieper in het concrete, werkelijke leven; zij kan zich moeilijker van huiselijke zorgen en familieplichten ontslaan dan de man en ziet daarom in de studie meer een middel om een diploma te halen en een positie te verwerven dan een zaak, die haar om zichzelf bekoort." De resultaten van vrouwenstudie zijn dan ook niet bemoedigend. Prof. Damsté vertelt ons, dat van de 79 dames, die in de klassieke letteren studeerden, slechts 4 het tot een gelukkig einde brachten. Dr. N. Singels zegt in zijn afscheidsrede, dat van 80 meisjes, die eindexamen Gymnasium deden en naar de Universiteit gingen na vele, vele jaren slechts 6 tot het einddoel gekomen waren. En Prof. Bumm deelt ons mede, dat van de 1242 vrouwelijke studenten, die in de jaren 1908 tot 1912 aan de Berlijnse Hogeschool waren ingeschreven, 60 % tot uitoefening van een beroep kwamen en 40 % in het huwelijk traden.

In het maandschrift „Pais" vond ik nog deze mededeling: „De proeven van Grazioni en anderen hebben doen zien, dat reeds op de lagere school bij 200 meisjes een gemiddelde gewichtsvermindering van $\frac{3}{4}$ K.G. werd geconstateerd na een repetitie."

Wat zou dan wel de uitkomst zijn als deze proeven werden uitgestrekt tot onze studerende meisjes na elke repetitie, na elk tentamen en examen?

We behoeven nog niet zo ver te gaan als Socrates, die geen damesstudie toeliet, omdat het de vrouw ontbreekt aan de nodige bedaardheid, zelfbeheersing en volharding, of ook als Wessel Gansvoort, die geleerdheid gevaarlijk achtte voor de vrouw; of als Dr. Bisschop, die de vrouw ongeschikt acht voor de studie op grond van haar hersengewicht; maar toch mogen we de meisjes, die naar de Universiteit willen, wel toeroepen: „Bezint, eer gij begint". We vinden het niet erg, dat Cathrein gelijk heeft, als hij zegt: „Voor niet weinige dames is de studie slechts een kleine omweg naar..... Mannheim". 't Is heel natuurlijk, dat Minerva verlaten wordt als Eros komt. Doch ook dit is een punt, dat overweging verdient bij het doen van een keuze. Voor de man staat het vast, dat de wetenschap of altans het wetenschappelijk beroep zijn hele leven moet vullen, wanneer hij zich eenmaal aan de studie heeft gegeven. Maar voor de vrouw is dit niet het geval: zij heeft een ander, een hoger ideaal en dan is het de vraag, of het wel gewenst is de Universiteit als doorgangshuis te gebruiken. Alles te zamen genomen, geloof ik, dat de wetenschappelijke studie en ook de wetenschappelijke voorbereiding voor een beroep voor het meisje hoge uitzondering moet blijven. Alleen zij, die bij een sterk en gezond lichaam ook een wezenlijk wetenschappelijke aanleg bezitten, kunnen de Universiteit kiezen, wanneer ze altans niet reeds Amor

op haar weg hebben ontmoet, vóór ze de Hogeschool bereiken.

J. C. WIRTZ Czn.

I.

Zouden onze jonge meisjes belang stellen in een biographie van Paulus?

Ik ben overtuigd van ja.

Ten eerste zijn onze tegenwoordige jonge meisjes buitengewoon „belangstellend". De nieuwe tijd heeft ook hen aangegrepen. 't Is of ze nog nooit zoo „wakker" zijn geweest als nu, of ze op de teenen zijn gaan staan, en reikhalzend rondzien naar al wat maar van hun gading zou kunnen zijn. Door die „beweging" is hun horizon verruimd, hun blik verhelderd, en warm kloppen hun jonge harten voor al wat hen helpen kan, onzen geweldigen tijd met zijn wreede smart maar ook met zijn grootsche beloften beter te begrijpen.

Als vanzelf gaat, in ontzaglijke tijden als wij thans doorleven, onze blik terug naar soortgelijke tijden in de geschiedenis der menschheid. Tijden, waarin het óók stormde door de wereld, tijden, waarin God eveneens groote dingen doende was, tijden, waarvoor hij menschen schiep, grootsch en geweldig als die tijden zelf, opdat die menschen, worstelend en overwinnend, leiding zouden kunnen geven aan de geesten. Menschen, die helden waren van zielenadel, van het woord, van de pen; genieën, met adelaarsblik peilend den nood, en vooruitziend de toekomst der tijden.

Zulk een held, zulk een genie, is ook de Apostel Paulus geweest, de man, aan wien ook wij, Nederlandsche Christenen, de grootste schatten van ons leven te danken hebben.

Maar, — zal allicht iemand zeggen — Paulus is zóó bekend, wat hebben wij nu aan een biographie van Paulus?

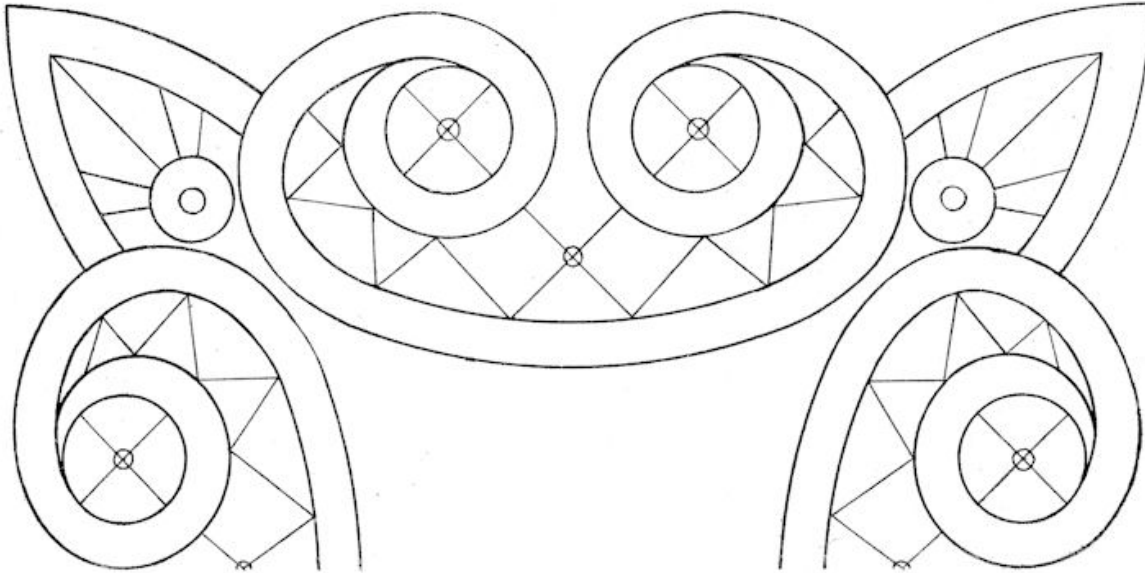
Het laatste moet nog blijken. Maar het eerste? „Paulus is zoo bekend?" — Neen, dat vind ik nu juist niet. O, wel zijn naam, wel bekende teksten uit zijn brieven, wel de grootsche momenten in zijn leven. Maar niet Paulus' persoonlijkheid. Paulus is in onze christelijke kringen bekend genoeg, maar wordt er zoo bitter weinig gekend.

En dat is iets, wat ik zoo vreeselijk jammer vind.

blauw doortrekpapier op 't glanskatoen overgebracht; 't band met kleine steekjes op geregen; de figuren voor zoover noodig ingehaald om ze den goeden vorm te geven, de naadjes netjes bevestigd en de wieltjes en kantsteken aangebracht, gelijk bij dit werk gebruikelijk is. Men heeft noodig ongeveer drie el band.

VÉKA.

twee moderne talen te leren en het daarin zover te brengen, dat men zich in die talen ook redden kan, vooral met het lezen. En is het zover, dan heeft het meisje het zelf in haar macht om verder te komen. Zij kan dan behalve de allerbeste voortbrengselen van de Nederlandsche letterkunde ook genieten van die der vreemde talen, waarin ze bedreven is. Ze kan in meisjesvereniging of club door verdere om-

EENVOUDIG KLEEDJE VAN POINT-LACÉ-WERK.

MULO, H. B. S. OF GYMNASIUM.

Al is echter de wetenschappelijke studie slechts bij hoge uitzondering voor de vrouw weggelegd, dan wil dit niet zeggen, dat we nu maar in het andere uiterste moeten vervallen door onze dochters alleen de lagere school te laten bezoeken. Dit acht ik zeer onvoldoende en 'k meen, dat alle ouders, die hiertoe maar even in de gelegenheid zijn, verplicht zijn ook hun meisjes voortgezet onderwijs te doen ontvangen. De vraag komt dan aan de orde welk onderwijs dit zijn moet. Voor het overgrote deel zal de Mulo-school de beste opleiding zijn, mits dit een echte Mulo-school is, want vooral onder deze naam wordt heel wat „Ersatz” verborgen; het vervangmiddel biedt zich aan als het wezenlijke. De echte Mulo-school geeft gelegenheid om minstens

gang het leven leren kennen en ook de vrijmoedigheid bekomen zich te uiten, waar dit pas geeft. Daarenboven geeft het Mulo-diploma toegang tot tal van betrekkingen, die ook voor een meisje geschikt zijn, zodat ze, als het wezen moet, in eigen levensonderhoud kan voorzien. Wil ze echter een meer speciaal vrouwelijk bedrijf gaan uitoefenen, dan staan de industrieschool, de huishoudschool en velerlei cursussen haar ten dienste om haar doel te bereiken, want voor al zulke inrichtingen is het Mulo een uitstekende voorbereiding.

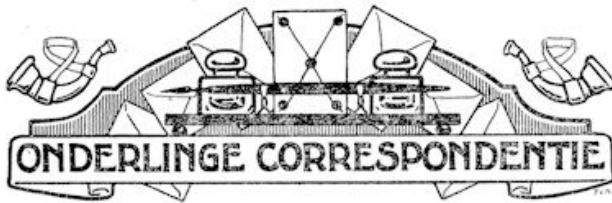
Wil echter het meisje meer, wil ze trachten naar hoger studie, dan moet ze kiezen tusschen Hogere Burgerschool en Gymnasium. Die keuze is m. i. voor het overgrote deel dezer meisjes niet moeilijk op grond van hetgeen vroeger gezegd is. Immers als het waar is — en het komt mij voor, dat dit vrijwel vast staat — dat de vrouwelijke aanleg meer gaat in de richting van de letteren dan van de wiskunde, dan moet het Gymnasium de voorkeur hebben boven de Hogere Burgerschool. De laatste gaat in de richting van natuur- en wiskunde; de eerstgenoemde inrichting legt de nadruk op de talen. Men vergelijkte slechts twee inrichtingen in dezelfde stad: het

Willem Lodewijk Gymnasium en de Christelijke Hogere Burgerschool, beide in Groningen. De eerste inrichting besteedt per week in zes klassen aan de verschillende talen 115 uren tegenover 40 uren aan wis- en natuurkunde; bij de H. B. S. komen we voor vijf klassen tot 44 uren aan de verschillende talen en 63 uren voor wis- en natuurkunde, hieronder de scheikunde, werktuigkunde, natuurlijke historie en handelsrekenen ook begrepen.

We komen dus tot de slotsom, dat voor alle meisjes voortgezet onderwijs gewenst is, dat voor de meeste de Mulo-school voldoende is en dat voor haar, die verder willen het Gymnasium de voorkeur verdient boven de H. B. S.

Maar nu komt nog de belangrijke kwestie van de *co-instructie*. Daarover een volgende maal.

J. C. WIRTZ CZN.

Zeer geachte Redactie,

Hartelijk kom ik u dank brengen voor de antwoorden van de door mij gestelde vragen door u beantwoord.

Maar op de elfde vraag, geachte Redactie, kom ik nog even terug, aangaande een Christelijk meisje en een ongeloovige jongeling. Er staat toch in 1 Cor. 7 vs 12 tot 16, dat een vrouw die een ongeloovige man heeft, en hij tevreden is bij haar te wonen, dat zij hem niet verlate; want wat weet gij vrouw, of gij den man zult zalig maken, of wat weet gij man of gij de vrouw zult zalig maken.

Want al staat het geloof van zulk een op losse schroeven, daarom kan hij door de vrouw wel tot wat anders gebracht worden. Wat ziet men het toch vaak in ons dagelijksch leven, waar we zoo dagelijks mee omgaan en die nergens van willen weten. Zoo was hier onlangs nog een, die niets van Gods Woord wilde hooren, maar ik begon er iederen dag weer over te spreken, en nu kan ik weten dat dezelfde niet zoo'n afkeer meer heeft.

Nu stel ik u nog eens de vraag: mag het of mag het niet?

Bij voorbaat mijn dank.
Uthrn.

A. v. W.

Antwoord aan A. v. W.

Eigenlijk vindt je al een antwoord op je schrijven in wat ik zei tot de drie Zeeuwsche meisjes. De aangehaalde teksten 1 Cor. 7 vs. 12—16 slaan zeer duidelijk op reeds gehuwden. Waarschijnlijk heeft Paulus hier het oog op mannen en vrouwen, die in het huwelijk tot bekeering, d.w.z. tot het Christendom kwamen. Zie in verband met je vraag vooral ook vers 39: „Zoo is zij vrij om te trouwen, wien zij wil, *alleenlijk in den Heere*.”

Het vers, waarin je mij gelijk geeft, is meer goed bedoeld dan dichterlijk. Wanneer je wat meer *goede* poëzie

gelezen hebt, zul je dat zelf erkennen. Bovendien ligt er nog zooveel voor deze rubriek te wachten, dat we de plaatsruimte een weinig moeten verdeelen. 'k Hoop dat dit je niet zal afschrikken nog eens weer iets van je te laten hooren.
J. M. W.-W.

Geachte Redactrice,

Veroorloof mij, dat ik nu niet kom met een vraag of een opmerking, zooals dat meestal de gewoonte is bij onze Onderlinge Correspondentie, maar met een voorstel. Ik zou het n.l. zoo dol-gezellig vinden, als er in „Meisjesleven” eens een wedstrijd werd uitgeschreven, waarvoor zich niet de handen, maar de geest zal hebben in te spannen; ik bedoel een wedstrijd in het maken van het een of ander opstel, hetzij over een vrij of een vooruit opgegeven onderwerp. Uit de verschillende brieven leid ik af, dat sommige meisjes misschien wel iets aardigs zouden kunnen praesteeren. En waar wij steeds profiteeren van hetgeen anderen voor ons schrijven zou het wel leuk zijn zelf eens op letterkundig gebied werkzaam te zijn.

Misschien lijdt mijn voorstel een jammerlijk fiasco en wordt het vuur van mijn geestdrift door een stortvloed van bezwaren uitgebluscht, misschien vindt het bijval, in elk geval zie ik Uw antwoord in spanning tegemoet en teeken

Hoogachtend,

KO.

Hoe denken onze andere lezeressen hier over? RED.

Hooggeachte Redactrice!

Met veel belangstelling heb ik de rubriek O. C. in Meisjesleven gevolgd. Vooral de correspondentie over Vereenigingsleven en Meisjesorganisatie trok mij aan. Met verlangen zag ik dan ook uit naar beantwoording der vragen, die U aan Mej. Oudenaarden, secretaresse der Geref. Meisjesbond, stelde. Tot m'n groote teleurstelling echter, bleef dat antwoord tot dusver uit. Zou ik langs dezen weg Mej. Oudenaarden vriendelijk mogen verzoeken, ons iets te willen vertellen van de wijze waarop de Bond werkt? Ook zou ik gaarne eens ingelicht willen worden over de beste wijze van oprichting eener Meisjesvereniging. Hopende op een, zoo mogelijk eenigszins spoedig, antwoord.

Hoogachtend,

C. F. O.

Ap., 10 Jan. 1919.

Geachte Redactrice!

Behalve de door U genoemde „Handleiding” in het weitaschknoopwerk en het frivolité-werk (macramé) bestaat nog een boekje met frivolité-patronen n.l. „Schiffchen-Arbeiten (Frivolitäten)” bearbeitet von Emmy Liebert. De uitgever is Otto Beyer, Leipzig, Rathausring 13, de prijs is 2 Mark (wat men in Nederlandsche handwerk-winkels op f 1.83 berekent!) De Deutsche beschrijving is misschien eenigszins lastig, maar de patronen zijn heel mooi. Er komen in voor: kragen, puntjes om zakdoeken, schortjes, taschjes, kindermutsjes, tusschenzetsels, kleedjes van dubbele tulle, opgewerkt met frivolité-figures, enz.

Pé. L. ZWIERS.

Woudsend (Friesl.), 8 Jan. '19.

kruis van Christus onwaardig was. Een ander maal lag hij met ten hemel geslagen oogen, het kruis angstig aan zijn hart gedrukt.

Het volk hoorde met de grootste onverschilligheid van de ziekte des konings. Neen, erger nog, het was een gevoel van blijde verwachting, die het naar het paleis deed stroomen, om naar den toestand van den koning te informeerden, en bij elk bericht, dat de ziekte verergerde, werd er een tevreden gemompel onder hen gehoord.

Het hof stond in tweestrijd, hoe zijn houding te bepalen. Er moest ernstig met de mogelijkheid gerekend worden, dat de koning zou sterven. Dan zouden de kroonprins en Marie Antoinette de machten zijn. Was het niet verstandiger, zich hun gunst te verwerven, dan zich nog veel om den bijna dooden koning te bekommeren?

Voor een venster van het paleis was een brandende kaars neergezet, ten teeken voor het volk, dat de koning nog leefde. Zij werd den 10den Mei tusschen vier en vijf uur 's middags uitgeblazen.

De koning was dood.

De kroonprins en Marie Antoinette wachtten samen de tijding van Lodewijk's dood af. Dan zouden ze onmiddellijk het besmette paleis verlaten.

Plotseling hoorden zij een hevig gestommel in de nabij gelegen vertrekken. De hovelingen kwamen in dichte drommen de nieuwe macht, die van Lodewijk XVI, begroeten. De gravin de Noailles was de eerste, die hem als koning en haar als koningin van Frankrijk aansprak. Doch zij vonden bij het jonge koningspaar geen vreugde over hun nieuwe macht. Beiden knielden neer. „O God, leid ons, bescherm ons; wij zijn te jong, om de heerschappij te voeren”, riepen zij. Hij was nauwelijks twintig, zij nog niet voluit negentien jaar.

Onder het volk heerschte een onverholen vreugde over den dood van den koning. Nu zou een betere tijd aanbreken. Was Lodewijk XVI niet deugdzaam? Had hij niet de eenvoudigheid lief? Was hij niet goedhartig? En de mooie Marie Antoinette, had zij niet voor ieder een vriendelijken groet en hadden haar geestige oogen niet voor ieder een blijden lach? Ja, er zouden goede dagen voor Frankrijk aanbreken, meende het volk.

Alsof door verwisseling van regeerend persoon de rotte hofklier zou verdwijnen. Inderdaad, Lodewijk XVI had een waar woord gesproken, toen hij zeide, dat hij te jong was om te regeeren. Om het Fransche hof te beheerschen, was een meer ervaren man noodig. Doch vooral een krachtiger man. Want hoeveel eigenschappen Lodewijk XVI ook bezat, om hem tot een goed *mens* te maken, voor een goed *koning* is nog iets anders noodig.

Maar hij begon althans zijn regeering onder

groote toewijding en blijdschap van het volk. Van 's morgens zes tot aan den avond verdrongen duizenden menschen elkaar voor het verblijf van het koninklijke paar, om hen luide toe te juichen. Op het voetstuk van het standbeeld van Hendrik IV schreef men: „Resurrexit” (wederopstanding). „Een mooi woord”, zei Lodewijk XVI, „als het maar waar was.” Hij kende zijn krachten. En juist daardoor zou hij in een minder moeilijken tijd wellicht veel goeds hebben kunnen verrichten. Maar de buitengewoon moeilijke tijden, die komende waren, eischten een buitengewoon bekwaam vorst. En dat was Lodewijk allerminst.

Maria Theresia, voorzag iets van de moeilijke dagen, die komen zouden. „Ik ben bekommerd, o zoo bekommerd over u”, schreef zij aan haar dochter.

Maar Marie Antoinette genoot van de hartelijkheid van het geestdriftige volk. De toekomst leek haar lachend en blij. Nu zouden er goede dagen voor haar komen.

(Wordt vervolgd.)

C. A. K.

CO-INSTRUCTIE.

Let wel, co-instructie, niet co-educatie. Het laatste woord wordt gebruikt om daarmee aan te duiden de gemeenschappelijke opvoeding van jongens en meisjes, terwijl co-instructie doelt op gemeenschappelijk onderwijs. Over co-educatie heb ik niet te spreken in dit verband, wel over co-instructie, dus over de vraag, of het gewenst is jongens en meisjes met elkaar in één school, in dezelfde klas saam te brengen en hun dan ook hetzelfde onderwijs te geven.

Onze Roomse landgenoten ijveren sterk voor afzonderlijk onderwijs, zelfs aan jonge kinderen, en ze doen dit bijna uitsluitend op gronden ontleend aan de zedelijkheid.

Wij zien over 't algemeen er geen kwaad in, dat onze jongens en meisjes beneden 12 jaar, dus op de school voor gewoon lager onderwijs, met elkaar verkeren en hetzelfde lezen. Als ze ouder worden, komt de kwestie enigszins anders te staan en dan is de eenstemmigheid over het samenzijn ook bij ons verdwenen. Sommigen maken bezwaar tegen dit samenzijn, omdat jongens en meisjes dan meestal een manlik onderwijzer hebben en dit kan

aanleiding geven tot verliefdheid ook van de leerlingen onderling. Zo vond ik o.a. dit berichtje, overgenomen in verschillende bladen:

„Roeland van Ruyven schrijft in de Nederlandse Vrouwengids over verliefdheid als bezwaar tegen coëducatie (lees co-instructie), dat wil zeggen: tegen gemeenschappelijk onderwijs aan jongens en meisjes.

Hij schrijft o. a.:

„Jongelui met een gemoed, dat hen vatbaar doet zijn voor de bekoorlijkheden van een jong meisje, zullen vaak hun gedachten meer bepalen bij de aardige blondine vóór hen, of bij de leuke brunette met haar bruine oogen op de eerste bank, dan bij de Homerische verzen, die hun anders in die richting nog wel eens den poëtischen weg kunnen wijzen.

En zoo bereikt vaak het onderwijs een doel, dat het niet in de eerste plaats beoogt. Nu ja, elke jongen en elk meisje is wel eens verliefd, — dat kan geen kwaad — werkt bij de jongens met gaaf moreel gevoel vaak goed op hun werklust; — maar waar dat liefdesgevoel elk uur gelegenheid heeft, zich in de klas te openbaren, daar bereikt de les niet, wat ze nu eenmaal bereiken wil.

En de leeraar?

Voor hem is het gevaar niet gering, als hij, jong en ongetrouwd soms, elken dag eenige uren staat voor een klas, waarin meisjes met durf en met bewustzijn van haar uiterlijke aantrekkelikheden een aanval wagen op zijn hart. 't Is een feit, dat vele jonge dames hun aanvankelijke bewondering voor de geestelijke meerderheid van den man omzetten in een liefdegevoel. Daarvan is het schoollokaal meer dan eens de stille getuige geweest.”

De bekende schrijfster Ida Heijermans is het met dit betoog geheel eens. „Dat jongens en meisjes verliefd zijn”, — zoo schrijft zij, — „behoort bij den leeftijd. Maar het kan niet goed zijn, dat de school door voortdurend samenzijn dit in de hand werkt. De leerling als leerling gaat ten onder — en allerlei gevaren dreigen.”

Heel zwaar tel ik dit argument niet: jongens en meisjes op die leeftijd weten elkaar toch wel te vinden. In Amsterdam vond men vroeger — of het nog zo is, weet ik niet — het huis van bewaring, het gebouw der vrije gemeente, het gymnasium en de industrijschool voor de vrouwelijke jeugd vlak bij elkaar. De spraakmakende gemeente maakte daarvan: de onvrije, de vrije en de vrijende gemeente. Ook op dorpen, waar b.v. een gymnasium, uitsluitend voor jongens is, en de een of andere school, uitsluitend voor jongedochters, kan men u allerlei verhalen ten beste geven over het elkaar zoeken en vinden.

Volledigheidshalve moet ik hierbij voegen het oordeel van een vrouw, die in „De Vrouw” van 2 Nov. 1918 schreef: „Nu ik u toch schrijf, moet mij een opmerking van het hart over co-educatie (ze bedoelt blijkbaar co-instructie). Door toevallige omstandigheden heb ik achtereenvolgens les gehad aan drie verschillende jongens-hogere burgerscholen. Ik heb er dus wel het een en ander van gezien en sta er nu, na zoveel jaar, objectief tegenover. Na wat ik er van gezien heb, ben ik positief tegen co-educatie op de middelbare scholen en zelfs ook op de hogere klassen der lagere school. Maar érger dan co-educatie vind ik, dat meisjes van mannen lessen krijgen.”

Dr. N. Singels vermeldt in zijn afscheidsrede 1 Juli 1918, met „groot genoegen”, dat zich 23 paren gevormd hadden uit zijn oud-leerlingen van het gymnasium.

Zoals men ziet, is deze kwestie nog niet tot aller genoegen opgelost.

Van meer betekenis is het bezwaar, dat Ida Heijermans te berde brengt in het meer genoemde werkje: „Meisjesopvoeding”. Daar zegt zij o.a. dit: „Zoo opgevat dus kan de gemengde school voor grootere knapen en meisjes alleen voor de uitzonderingen de ideale zijn. Als het bij het kind gaat om de teedere afwikkeling van de windsels, die er liggen rond zijn zieleleven, is dit een proces, dat bij jongens en meisjes gelijk kan geschieden. Zij worden door de volwassenden binnengeleid in de wereld der verschijningen; zij groeien naar innerlijke wetten als het plantje naar de zon. Zij zijn beiden nog kind. Maar hoe ouder zij worden, hoe meer hun eigenlijke psyche om verzorging vraagt en om gekend en begrepen te worden in haar verschijningen. Dan is de man voor den ouderen jongen en de vrouw voor het oudere meisje de aangewezen opvoeder. Dan is er geen co-educatie meer mogelijk dan in dit inzicht, dat die opvoeding de beste is waar geen manlijke leiding voor het meisje geheel buitengesloten is en geen vrouwelijke voor den jongen. Maar dat bestrijdt in geen deele de meening van hen, die betoogen, dat in de meisjesopvoeding de vrouwelijke invloed de overwegende moet zijn.” Wanneer de meisjes en de jongens op school niet samen opgevoed kunnen worden, dan kunnen ze er ook niet zijn om samen onderwezen te worden; trouwens onderwijs zonder opvoeding is ondenkbaar.

In deze richting worden al meer stemmen vernomen. Zo b.v. in Den Haag, waar heel veel dames aan de Raad der gemeente gevraagd hebben om een afzonderlijk gymnasium of lyceum voor meisjes en wel meest op gronden, ontleend aan de bezwaren tegen co-instructie.

Dr. A. de Vletter wijdt aan dit verzoek een feuil-

Meisjesopleiding.

leton in de „Nieuwe Rotterdamsche Courant” van 19 September 1918 en erkent daarin het bezwaar, dat aangevoerd is, al wijst hij ook op de voordelen der co-educatie, die verloren zouden gaan, als met de co-instructie werd gebroken. Hij eindigt zijn artikel met deze woorden:

„Toch hebben in zoover de Haagsche dames gelijk, dat de ouders per slot van rekening zelf er over moeten oordeelen, wat zij voor hun kinderen wenschen. Aan dezen ouderwensch toe te geven is niet altijd en niet overal mogelijk. Maar onze groote gemeenten, die aan de toenemende bevolking een zoo ruim mogelijke schoolgelegenheid moeten verschaffen, kunnen aan het verzoek van een deel der gemeentenaren voldoen.

Om der conscientie wille is aan de sekteschool de plaats gegeven, die haar in ons volksgeheel toekomt (de overheid moge dat betreuren of niet); de bijzondere school, ook de middelbare- en gymnasiale-, eischt wat haar recht is; welnu, om der conscientie wille zij door een groote stad als Den Haag den Haagschen ouders geboden, wat zij op voldoende, al is het dan niet door allen gedeelde, motieven verzoeken.”

Nog wijs ik op het rapport, dat in dit jaar is uitgebracht door een commissie tot het ontwerpen van een nieuw leerplan van de scholen voor gewoon lager onderwijs te Amsterdam. Ook daarin wordt gewezen op het verschil in vorderingen voor sommige vakken tussen jongens en meisjes en wel o.a. dit: „De onderzoekingen van Ivanoff over correlatie tussen het tekenen en andere vakken gaf tot resultaat, dat bij de jongens de tekenvaardigheid nog al van de gemiddelde prestatie bleek af te wijken. Herinnerd mag ook worden aan de uitvoerige minutieuse en door het groot getal van 58000 zeer betrouwbare onderzoekingen van Kerschensteiner te München, die een heel groot verschil in tekenaanleg tussen jongens en meisjes constateerde. De vraag rijst dadelijk: Strekt zich deze afwijkende aanleg ook over de andere schoolvakken uit? Op biologische gronden is te vermoeden van ja. De persoonlijke ervaringen van velen onzer schijnen het te bevestigen.

Vooraf bij physica komen sterke verschillen aan de dag, verder bij aardrijkskunde en bij rekenen.

Van 1907—1911 gaven zich te Cambridge voor wiskunde op 16724 jongens en 7367 meisjes. De „mark of distinction” werd toegekend aan 491 jongens en..... 16 meisjes. In datzelfde tijdvak gaven zich voor wiskunde op 8831 oudere manlike kandidaten en 7285 vrouwelike. De mark of distinction werd verworven door 192 mannelike en..... 7 vrouwelike kandidaten. De ervaringen in Amerika met co-instructie hebben als resultaat, dat jongens en

meisjes gelijke vorderingen maakten in geschiedenis, aardrijkskunde en natuurlijke historie; dat de meisjes het van de jongens wonnen in tekenen, talen, handenarbeid, muziek, schrijven, lezen en orthografie; maar dat de jongens de meisjes overtroffen in rekenen, wiskunde, physica en scheikunde.”

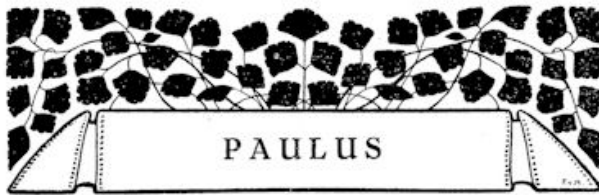
Al het bovenstaande wijst reeds op de wenselijkheid van splitsing bij het voortgezet onderwijs tussen jongens en meisjes. Maar het voornaamste argument hiervoor is m. i. gelegen in de zeer verschillende bestemming van jongens en meisjes. Moeten de eersten trachten het zover te brengen, dat ze door hun arbeid een gezin kunnen onderhouden, de tweede hebben de roeping voor dat gezin te zorgen in geheel andere zin. Die tweërlei bestemming mag bij de opleiding niet uit het oog verloren worden; zelfs niet bij de vakopleiding: steeds moet bij alle opleiding rekening gehouden worden met het feit, dat een meisje in een vrouwelijk lichaam een vrouwelijke ziel omdraagt en dat haar bestemming een geheel andere is dan die van de man. Dit moet invloed hebben op de keuze der vakken, zodat de vrouw in enkele vakken onderricht ontvangt, waarmee de mannen niets te maken hebben, en het zal ook zijn invloed uitoefenen op de leerstof van verschillende vakken, want de vrouw heeft b.v. bij natuurlijke historie een heel ander belang dan een man.

Ons ideaal zal dus moeten wezen: Voortgezet onderwijs voor alle meisjes, die daarvoor slechts enigszins in aanmerking kunnen komen, maar dan op afzonderlike Mulo-scholen, afzonderlike hogere burgerscholen, gymnasia of vakscholen. Zolang dit ideaal nog ideaal blijft en dus niet voor verwezenlijking vatbaar is, zal het ons streven moeten zijn tegemoet te komen aan de zeer verschillende belangen van jongens en meisjes door b.v. de laatste vrij te stellen van enkele vakken of onderdelen van vakken of ook door de splitsing der klas, zoals nu reeds geschiedt bij gymnastiek ook bij enkele andere vakken door te voeren. Of co-educatie gewenst is, blijft hier buiten bespreking, maar zelfs als dit mocht blijken heel wenselijk en nodig te zijn, dan kan het nog op andere wijze gevonden worden dan door co-instructie.

Laat ik eindigen met het woord van een vrouw, van Ida Heyemans. Bij gelegenheid van het vijftien-twintigjarig jubileum van het tijdschrift „De Vrouw”, verscheen daarvan een feestnummer. De redactrice noemt daarin zes punten, waarvoor „De Vrouw” steeds gestreden heeft. Het eerste daarvan formuleert zij aldus: „Met innige overtuiging, die altijd vaster wortel heeft geschoten, is er in „De Vrouw” opgekomen voor het recht van het kind op

zijn moeder, want de vrouw is de spil, waar het gezin om draait. Als een moeder door de fabriek wordt opgeëist of door het beroep, welk ook; al verdient zij er enkele of duizenden guldens mede, al is zij nog zo gevierd, lijden haar kinderen, haar gezin. Die hebben haar in de eerste plaats nodig. Elke vrouw, die kinderen het leven geeft, heeft tegenover hen een verantwoordelijkheid, die door niets en door niemand af te wentelen is. De natuur, God, het hoogste willen gebieden het."

J. C. WIRTZ Jzn.

III.

We zagen een vorig maal, hoe wonderlijk God Paulus' arbeidsterrein, „de geheele wereld” van Lukas II vs. 1, op Paulus' levenstaak had voorbereid.

Nu willen we zien, hoe God precies diezelfde doel-treffende voorbereiding wrocht in Paulus' eigen leven.

God bereidde een geheel Heidensch wereldrijk vóór op de prediking van het Evangelie. En tegelijkertijd is God bezig een Jood, een Farizeeër, voor te bereiden om die prediking te kunnen volbrengen.

Let nu wel: noch in dat *Heidensche* wereldrijk, noch in dien *Joodschen* Paulus is nog één spoor van Christendom te ontdekken. Integendeel, zouden wij zeggen, voor zoover de Heidenen en de Farizeeër Paulus de secte der Nazareners kennen, is er niets dan haat en verachting voor die secte. Ja, in Paulus' hart is zulk een haat en zulk een verachting voor die gevloekte Nazareners, dat hij de leider is van een vreeselijke vervolging, die niet minder dan hun algeheele verdelging beoogt. Maar toch, hoewel dit alles zoo is, wordt zoowel dat Heidensche wereldrijk als Paulus zelf, geheel voorbereid op Paulus' latere levenstaak.

We zagen het reeds van het Romeinsche wereldrijk. Zien we het nu van Paulus zelf.

Paulus zegt zelf, dat God hem *van zijner moeders lijf aan afgezonderd heeft* ¹⁾ tot zijn levenswerk. Dus van zijn geboorte aan.

Nu is Paulus geboren in Tarsen, — als zoon van een vroom Farizeeër, — als Romeinsche burger.

Al deze drie dingen hadden hun beteekenis voor Paulus' latere levenswerk. Ja, van het Goddelijk

standpunt beschouwd, moeten we zelfs zeggen: deze drie dingen hadden *ten doel*, Paulus op dat levenswerk voor te bereiden.

10. Zijn geboorte in Tarsen.

Tarsen lag niet in Palestina, maar in de Romeinsche, de Heidensche, provincie Cilicië. Paulus is dus niet geboren als Hebreuwsche Jood in Palestina, zooals Petrus en Johannes en de overige discipelen van Jezus. Maar Paulus was een z.g. „uitlandsche” Jood, of, om in de taal onzer dagen te spreken, een „buitenlandsche” Jood. Een afstameling van de Joden, die na de ballingschap niet naar hun vaderland waren teruggekeerd, maar in het buitenland waren blijven wonen.

Het Romeinsche wereldrijk was vol van zulke Joden. „Joden in de verstrooiing” werden zij ook wel genoemd.

Het waren dezelfde soort Joden, die b.v. nu nog in Nederland wonen. En precies als in ons land hadden zij in de groote steden van het Romeinsche wereldrijk hun eigen kolonies, hun eigen synagogen, waar geregeld des Zaterdags dienst werd gehouden, een gedeelte van het Oude Testament werd gelezen, en de Psalmen werden gezongen.

Maar — alweer net als in ons eigen land — die Joden spraken geen Hebreuwsch meer, en de diensten in de synagogen werden dan ook niet meer in 't Hebreuwsch, maar in de landstaal gehouden. Het Oude Testament was, net als voor onze „uitlandsche Joden”, in de landstaal vertaald.

Van welke taal bedienden zich de uitlandsche Joden in Paulus' dagen?

Natuurlijk van de omgangstaal in het Romeinsche wereldrijk: het Grieksch. Ze spraken Grieksch in hunne gezinnen; en Zaterdags, als ze ter synagoge gingen, hoorden ze er het Oude Testament lezen en de groote daden Gods verkondigen in het Grieksch.

Dat was dus ook de taal, die Paulus van kind-af leerde spreken. Het was zijn *eigen* taal.

Ware Paulus geboren, b.v. als Petrus, in Palestina, dan zou het *Hebreuwsch* zijn eigen taal zijn geweest. Natuurlijk had hij dan wel, ten einde in het Romeinsche wereldrijk te gaan prediken, Grieksch kunnen *leren*, maar het zou nooit zijn *eigen* taal zijn geworden. En juist dat nu moest, omdat *de taal* op Paulus' later arbeidsterrein Grieksch was. Paulus moest die taal volkomen meester zijn, zoowel voor zijn prediking tot de Heidenen en in de synagogen der uitlandsche Joden, als voor zijn gesprekken met deze menschen, en voor zijn brieven.

En daarom nu heeft God Paulus doen geboren worden buiten zijn vaderland, als „uitlandsche” Jood, in een gezin en in een stad, waar iedereen Grieksch sprak.